

ויש שכתב, שמשקל המטבעות שהוא מעשה ידי אדם, אינו מדויק בדרך כלל, והראה לו הקב"ה מטבע זה מתחת כיסא הכבוד, כדי ללמד שהמטבע של מחצית השקל צריך להיות במשקל מדויק (מהר"ל בגור אריה שמות ל, יג, וראה שם שביאר באופן נוסף).

בְּשֵׁלָא חֶלְקוֹ, את הירושה ביניהם, שאז ממון הירושה בחזקת אביהם עומד ונקרא 'תפוסת הבית', ועל כן הם חייבים במעשר בהמה, שאף ששותפים פטורים ממעשר בהמה, נכסי תפוסת הבית חייבים במעשר בהמה (ראה בכורות נו, ב, שדרשו כך מפסוק), ומנגד פטורים הם מן הקלבון כששוקלים יחד ממון הירושה, שהרי זה כאב השוקל מנכסיו עבור בניו שפטור מן הקלבון, כמבואר לעיל במשנה בשוקל עבור שכנו וכן עירו (רש"י חולין כה, ב, רע"ב). ויש שביאר את החילוק בין ממון השייך לתפוסת הבית לממון השותפין, שממון השותפין יש לו בעלים כמספר השותפים, ועל זה נאמר הפטור של מעשר בהמה, אבל ממון תפוסת הבית שייך לכלל הירושים ביחד, ואין לכל אחד מהם בעלות בו בפני עצמו, ועל כן אין בו פטור של מעשר בהמה (קובץ שיעורים ב"ב אות תד).

הוא חֶלְקוֹ מִשְׁעָה הָרֵאשׁוֹנָה, לפי ש"ש ברירה', ועל כן אנו אומרים שאותו חלק שנטל כל אחד הוא חלקו שהגיע לו מהירושה משעת מיתת אביו, ולפיכך גם לאחר החלוקה אין עליהם שם שותפים אלא שם יורשים, וכשחזרו והשתתפו, חזרה תפוסת הבית למקומה (תקלין חדתי; רש"י בכורות נו, ב). וביאור הדבר, שלמאן דאמר 'יש ברירה', חלוקת הירושה אינה נעשית על ידי קנינים, אלא על ידי זה שכל יורש עומד בחלקו מכא אביו, ולא בטל שם הירושה מהנכסים, ולכן כשחזרו והשתתפו, חוזרת תפוסת הבית למקומה (משמר הלוי שם, מט).

וְהָרָאָהּ לְמִשָּׁה וְאָמַר לָהּ זֶה יְתָנוּ כְּזֶה יְתָנוּ – מטבע כזה שהוא נקי מכל סיג, שהרי מאש היה, ומאחר ובכל המטבעות יש מעט סיגים, סובר רבי מאיר שצריך להוסיף מדאורייתא לכל מטבע של מחצית השקל קלבון כנגד הסיגים, להשלים למשקל כסף נקי של מחצית השקל (קרבן העדה, ראה ביאורנו לעיל ע"א בהקדמה למשנה). ויש שביאר, שאם היה מראה לו שקל שלם ואומר לו 'חצי זה יתנו', לא היה צריך לתת קלבון [שהרי כשיפרוט אותו לא יהא המשקל בשני החצאים מדויק כנגד השקל השלם, כיון שמשקל המטבעות לעולם אינו מדויק, ומוכח שלא צייתה התורה לדייק במשקל], אבל עכשיו שהראהו מחצית השקל, מוכח שהציווי הוא לתת את משקלו המדויק, ועל כן עליו להוסיף קלבון להכרע שלא יחסר מהמשקל (רבינו משולם).

וחכמים החולקים על רבי מאיר [וסוברים שאין חיוב להוסיף קלבון מהתורה], דורשים מ'זה יתנו' כפי שדרש רבן יוחנן בן זכאי לעיל (ג, ב) ש"ב שבטים יתנו, כי 'זה' בגימטריא י"ב, וללמדנו שגם הכהנים חייבים במחצית השקל (תקלין חדתי). ויש שכתבו, שלדעתם 'זה יתנו' בא ללמד שכזה יתנו ולא יותר, שלא כדעת רבי מאיר (רא"ש, רע"ב). ולשיטת חכמים, הטעם שהוצרך הקב"ה להראות לו את מטבע מחצית השקל, לא היה כדי להורות שצריך קלבון, וגם לא היה זה משום שהתקשה משה להבין מה הוא המטבע, שהרי הגמ' במנחות (כט, א) מונה שלשה דברים שנאמר בהם לשון 'זה', משום שהתקשה בהם משה עד שהראהו ה' דוגמא של אותו דבר, ולא מנתה שם את מחצית השקל, אלא שתמה משה מה יוכל אדם לתת בעד כופר נפשו, והראהו הקב"ה מטבע של אש כדי שייבחין היטב ויודיע לישראל שאמנם כך הוא שיתנו כזה דבר מועט ויהיה להם לכפרה (תוס' חולין מב, א ותוס' חיצוניות בשיטמ"ק שם). ויש שביאר, שמשם לא ידע איזה מטבע יתנו עד שהראהו לו הקב"ה (תוס' מנחות שם).